

Omaishoidon tuen toimintakäytännöt Tampereen ja Oriveden yhteistoiminta-alueella

Ikäihmisten palvelujen lautakunta 25.11.2015

Lasten ja nuorten palvelujen lautakunta 17.12.2015

Sosiaali- ja terveyslautakunta 18.1.2018 ja 12.3.2020

TAMPEREEN KAUPUNKI

Sisällysluettelo

1. Omaishoidon tuen määritelmä ja myöntämisedellytykset	3
2. Omaishoidon hakeminen	3
2.1. Omaishoidontukeen kuuluu	5
3. Hoitopalkkion määrät ja kriteerit hoitoisuusluokittain	5
3.1 Aikuiset (yli 18-vuotiaat)	5
3.2 Lapset ja nuoret (0-17-vuotiaat)	6
4. Vähimmäismäärää pienempi hoitopalkkio ja hoitopalkkion alentaminen	8
5. Omaishoitajan asema, palkkion veronalaisuus ja terveystarkastus	9
6. Omaishoidon tuesta perittävät maksut	9
6.1. Asiakasmaksut	9
7. Omaishoidon tuen määräaikaisuus	9
8. Omaishoidon tuen hoitopalkkion maksamisen keskeyttäminen ja päättyminen	10
9. Hoito- ja palvelusuunnitelma	10
10. Omaishoitajan vapaapäivät ja hoidettavan hoidon järjestäminen	11
10.1 Lakisääteiset vapaapäivät ympärivuorokautisessa hoidossa	11
10.2 Vuorokautta lyhemmät ja palvelusetelillä järjestettävät lakisääteiset vapaat	12
10.3 Omaishoidon lakisääteisen vapaan käyttö sijaishoitona	12
10.4 Hoitajan terveydentilasta huolehtiminen	12
11. Omaishoitajalle annettava tuki ja ohjaus	13

1. Omaishoidon tuen määritelmä ja myöntämisedellytykset

Omaishoito on hoitomuoto, joka tukee heikentyneen toimintakyvyn, sairauden ja/tai vamman vuoksi säännöllistä hoitoa ja/tai huolenpitoa tarvitsevien kaikenikäisten henkilöiden kotona asumista. Säännöllinen hoito ja huolenpito järjestetään hoidettavan kotona omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön toimesta. Konkreettisen henkilökohtaisen avustamisen lisäksi huolenpito voi olla myös hoidettavan päivittäisten toimien valvontaa, ohjausta ja tukemista. Ohjauksen, valvonnan ja tuen tarve koskee erityisesti henkilöitä, joilla on mielenterveysongelmia, aivovamma tai muistisairaus, kehitysvammaisia henkilöitä, sekä muita henkilöitä, joilla on psyykkisen tai kognitiivisen toimintakyvyn vajeita. Omaishoidon tuen palkkio maksetaan korvauksena tehdystä hoitotyöstä.

Hoidettavalla pitää olla kotikuntalainen tarkoittama kotipaikka Tampereella tai Orivedellä. Lain mukaan kunnan asukkaalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on kunnassa kotipaikka. Jollei henkilöllä ole kotipaikkaa, pidetään häntä sen kunnan asukkaana, jossa hän oleskelee.

Tukeen ei ole oikeutta, mikäli avun tarve on esimerkiksi pelkästään ruoanlaitossa, siivouksessa tai asioinnissa kodin ulkopuolella. Arvioinnissa otetaan huomioon myös perheen normaalit sisäiset vastuut, esim. puolisoiden välinen tavanomainen auttaminen ja vanhempien tavanomainen vastuu lapsesta.

Hoitaja voi olla omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö. Hoitajan tulee olla terveytensä ja toimintakykynsä puolesta sopiva hoitajaksi. Hänen on kyettävä sitoutumaan sekä kantamaan kokonaisvastuu hoidettavasta. Hoitajan on oltava valmis huolehtimaan hoivasta ja huolenpidosta hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisesti. Hoitajan toimintakykyä arvioitaessa kiinnitetään huomiota mm. hänen omiin sairauksiinsa, muistiin, liikuntakykyyn ja elämäntapoihin. Hoitajan sopivuuteen vaikuttaa myös sosiaaliset syyt, esim. hoitajan liiallinen päihteiden käyttö. Kunta voi pyytää hoitajalta/ hoitajaksi hakeutuvalta selvitystä hänen terveydentilastaan ja hoitaja on velvollinen pyydettäessä toimittamaan lausunnon terveydentilastaan. Sopimus omaishoidosta voidaan irtisanoa hoitajan epäselvästä terveydentilasta johtuen.

Hoitoisuusluokkaa ja hoidettavan toimintakykyä arvioitaessa otetaan huomioon hoidettavan ja hoitajan kokonaistilanne, mikään tietty diagnoosi ei oikeuta tai edellytä omaishoidon tukea. Arvioitaessa otetaan huomioon sosiaalinen ympäristö, hoidettavan fyysinen ja psyykinen tila, ikä, muut sosiaali- ja terveyspalvelut sekä yhteiskunnan muut tukimuodot. Omaishoidon tuella yhdessä muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa pyritään takaamaan hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävät palvelut. Hoidettavan kodin pitää olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Omaishoidon tuen päätöksenteon tukena käytetään terveydentilaa koskevia lausuntoja sekä muita selvityksiä/lausuntoja. Hoidettavan hoidon ja huolenpidon tarve arvioidaan yksilökohtaisesti kotikäynnillä.

2. Omaishoidon hakeminen

Omaishoidon tuki on harkinnanvarainen etuus, jota myönnetään kaupungin talousarviossa annetun määrärahan puitteissa. Tukea voi hakea ilman erillistä hakuaikaa, joko täyttäen paperinen hakemus ja lähettämällä sen postitse tai sähköisesti Omaolo-palvelun kautta. Hakemus kirjataan saapuneeksi, kun se on tullut omaishoidon tuen toimistoon. Omaishoidon tuen asiakasohjaaja katsoo potilastietojärjestelmästä tarvittavat tiedot hakijan terveydentilasta. Mikäli ajantasaisia tietoja ei potilastietojärjestelmästä löydy niin hakijalta pyydetään tuore lääkärinlausunto (B tai C) tai muu terveydenhuollon ammattihenkilön lausunto hoidettavan terveydentilasta, toimintakyvystä ja hoidon-/avuntarpeesta hakemuksen liitteeksi. Sotilasvammalain piiriin kuuluvan hakijan, jonka haitta-aste on vähintään 10 %, tulee toimittaa hakemuksen liitteeksi Valtiokonttorin päätös.

Hakemuksen saapumisen jälkeen hakijan asuinalueen omaishoidon tuen asiakasohjaaja on yhteydessä omaishoitajaksi hakeutuvaan henkilöön sopiakseen kotikäyntiä. Kotikäynnillä on läsnä asiakasohjaaja, omaishoitaja ja omaishoidettava. Paikalla voi olla myös muita omaisia tai läheisiä, jotka asiakas ja omaishoitaja haluavat osallistuvan kotikäyntiin. Kotikäynnillä keskustellaan ja selvitetään omaishoidettavan toimintakyky ja hoidon tarvetta. Lisäksi keskustellaan mitä asioita omaishoitaja tekee ja mitä palveluita asiakas saa muualta tai tekee itse. Myös hoitajan oma terveydentila, elämäntavat (mm. päihteidenkäyttö) ja sitoutuminen hoitotyöhön arvioidaan. Kotikäynnillä asiakasohjaaja ohjaa ja neuvoo muista asioista ja palveluista, kuten esimerkiksi hoitotuesta ja apuvälineistä. Kotikäynnillä tehdyn selvityksen lisäksi omaishoitaja voi soittaa asiakasohjaajalle tai tehdä vielä kirjallisen lisäselvityksen, jos kotikäynnillä eivät kaikki asiat tule esille. Tarvittaessa voidaan pyytää lisäselvityksiä, esim. lääkärinlausunto, jotka kuvaavat hoidettavan ja hoitajan terveydentilaa.

Jos hakemukseen pyydettyjä lisäselvityksiä ei ole toimitettu 3 kuukauden kuluessa niiden pyytämisestä, hakemus raukeaa ja siitä tehdään kielteinen päätös. Mikäli kotikäyntiä ei pystytä hakijasta johtuvista syistä toteuttamaan 6 kuukauden aikana, hakemus raukeaa ja siitä tehdään kielteinen päätös.

Kaikki omaishoidon tukihakemukset käsitellään moniammatillisessa työryhmässä, jossa on asiantuntijoita usealta eri taholta kuten lääkäri, asumisen asiakasohjauksen sosiaalityöntekijä, omaishoidon asiakasohjaajat, vastaava asiakasohjaaja, vanhusasiamies ja asiakasohjauspäällikkö. Alle 18-vuotiaiden moniammatilliseen työryhmään kuuluvat omaishoidon asiakasohjaajien lisäksi vastaava asiakasohjaaja, asiakasohjauspäällikkö, lääkäri, vammaispalvelun sosiaaliohjaaja, kouluterveydenhoitaja sekä Erityistä hoitoa ja opetusta antavan yksikön (Erho) johtaja. Moniammatillinen työryhmä keskustelee hakemuksesta kotikäynnin tehneen asiakasohjaajan esittelyn, kotikäyntimuistion, mahdollisten lisäselvitysten ja lääkärinlausuntojen perusteella. Näiden perusteella moniammatillinen työryhmä päättää tuen myöntämisestä. Näin ollen mahdolliset alue- tai tulkintakohtaiset erot suljetaan pois. Hakijalle tehdään omaishoidontuesta selvitysten ja moniammatillisen kokouksen jälkeen joko myönteinen tai kielteinen päätös, josta asiakkaalla on mahdollisuus valittaa lautakuntaan. Omaishoidon tuki ja tuen korotus myönnetään hakemiskuukautta seuraavan kuukauden alusta.

Omaishoidon tuesta laaditaan hoitajan ja kunnan välille toimeksiantosopimus, jossa määritellään sopijapuolten oikeudet ja velvollisuudet. Omaishoidon tukea ja tuen korotusta ei makseta takautuvasti. Palkkio maksetaan hakemiskuukautta seuraavan kuukauden alusta. Omaishoidon tukea ei myönnetä, jos hoidettava asuu sosiaali- ja/tai terveydenhuollon julkisessa tai yksityisessä toimintayksikössä, jossa palvelut ovat saatavissa kyseisen yksikön toimesta. Tuen maksaminen lakkautetaan, jos vammainen tai pitkäaikaissairas lapsi tai nuori opiskelee oppilaitoksessa, jossa hän asuu kouluviikkojen ajan oppilaskodissa.

Tukea tai sen mahdollista korotusta myönnetään pääsääntöisesti pitkäkestoiseen (yli 3 kk) omaishoittoon, poikkeuksena saattohoitopäätöksen saaneet asiakkaat. Käytännössä hoitaja on yleensä osallistunut hoidettavan hoitoon ja huolenpitoon jo ennen omaishoitosopimuksen tekemistä.

Palkkiota voidaan maksaa myös esimerkiksi siltä ajalta, kun hoidettava ja hoitaja ovat kesämökillä. Vastaavasti myöskään lyhyt ulkomaanmatka ei ole ollut palkkion maksamisen esteenä. Pidempi oleskelu ulkomailla on edellytys omaishoidon tuen irtisanomiselle.

Omaishoidontuen toimisto järjestää 4 kertaa vuodessa omaishoidontuen tietopäivän, joka on ensisijaisesti tarkoitettu uusille omaishoitajille. Tietopäivässä käydään läpi kaikki omaishoidon tukeen kuuluvat asiat, kuten vapaiden käyttö. Lisäksi järjestöt esittelevät omaishoitajille suunnattua toimintaansa.

2.1. Omaishoidontukeen kuuluu

- Hoitopalkkio kunnan kanssa sopimuksen tehneelle hoitajalle
- Hoidon turvaamiseksi tarvittavat palvelut, jotka määritellään hoidettavalle laadittavassa hoito- ja palvelusuunnitelmassa
- Omaishoitajalle lakisääteistä vapaata hoitotyöstä 2-3 vrk/kk
- Omaishoitajan tapaturmavakuutus, kattaa hoitotyössä tapahtuvat vahingot
- Omaishoitajalle oikeus palkalliseen sairauslomaan 9 arkipäivän ajalta (lauantait lasketaan arkipäiväksi)
- Työeläke eläkkeellä ollessa tehdystä työstä (voi hakea 68 vuotta täytettyään)
- Hoitajalla on oikeus terveystarkastukseen

3. Hoitopalkkion määrät ja kriteerit hoitoisuusluokittain

Hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Laki määrittelee vähimmäispalkkion suuruuden. Hoitopalkkioon tulee vuosittain automaattisesti indeksikorotukset. Tuki jakautuu lasten ja nuorten 0-17 vuotiaiden tukeen sekä aikuisten, yli 18 vuotta täyttäneiden tukeen.

3.1 Aikuiset (yli 18-vuotiaat)

Hoitoisuusluokka 1.

Jatkuva hoidon tarve: tuki 408,09 euroa

- Hoidettava tarvitsee paljon hoitoa ja huolenpitoa, jatkuvaa apua, valvontaa ja/tai ohjausta henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa, joita ovat lääkehoito, ruokailu, peseytyminen, pukeutuminen, henkilökohtainen hygienia, liikkuminen ja wc-asiointit. Hoidettava tarvitsee myös ohjausta ja valvontaa kodin ulkopuolella liikkumisessa.
- Hoidon tarve ei välttämättä edellytä hoitajan ja hoidettavan asumista samassa taloudessa, mutta hoitajan tulee sitoutua toistuvaan päivittäiseen huolenpitoon ja hoitoon.
- Hoidettava voi olla osan päivästä tai yön yksin
- Valvonnassa ja ohjauksessa voidaan osittain käyttää apuna teknisiä apuvälineitä (esim. ovihälytin, turvapuhelin, kuva-ääniyhteys)
- Omaishoitaja voi käydä työssä osa-aikaisesti, kokopäiväinen työskentely on mahdollista kotihoidon käyntien tms. palvelun avulla.
- Hoidettava ei yleensä tarvitse hoitoa yöaikaan

Hoitoisuusluokka 2.

Jatkuva ympärivuorokautisen hoidon tarve: tuki 600 euroa

- Hoivatyö on fyysisesti ja/tai psyykkisesti raskasta
- Hoidettava tarvitsee runsaasti hoitoa ja huolenpitoa, jatkuvaa apua, valvontaa ja/tai ohjausta henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa
- Hoitotyö edellyttää omaishoitajan työpanosta ja hoitovastuuta pääsääntöisesti ympäri vuorokauden.
- Hoidettava ei voi asua yksin, mutta voi olla osan päivästä yksin
- Valvonnassa ja ohjauksessa voidaan osittain käyttää apuna teknisiä apuvälineitä (esim. ovihälytin, turvapuhelin, kuva-ääniyhteys).

Tukea alentavat seikat:

- Kotiin annettua palvelua tai kodin ulkopuolista palvelua
- 20 - 30 t/viikko tuen määrä 500 euroa/kk
- yli 30 t/viikko tuen määrä 400 euroa/kk

Hoitoisuusluokka 3.

Jatkuva ympärivuorokautisen hoidon tarve: tuki 900 euroa

- Hoidettavuus on lähes samaa tasoa kuin pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevalla tai tehostettua palveluasumista tarvitsevalla henkilöllä
- Hoivatyö on fyysisesti ja/tai psyykkisesti erittäin raskasta
- Hoidettava tarvitsee runsaasti hoitoa ja huolenpitoa, jatkuvaa apua, valvontaa ja/tai ohjausta henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa, myös yöaikaan
- Hoidettava ei voi asua yksin, mutta voi olla vähäisen ajan päivästä yksin

Tukea alentavat seikat:

- Kotiin annettua palvelua tai kodin ulkopuolista palvelua
- 20 - 30 t/viikko tuen määrä 800 euroa/kk
- yli 30 t/viikko tuen määrä 700 euroa/kk

Hoitoisuusluokka 4.

Korotettu omaishoidon tuki: 1 400 euroa

- Hoito korvaa tehostetun ympärivuorokautisen palveluasumisen tai laitoshoidon tai mahdollistaa saattohoidon kotona
- Hoito on fyysisesti ja/tai psyykkisesti erittäin raskasta
- Hoidettava tarvitsee ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa, jatkuvaa apua, valvontaa ja/tai ohjausta henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa
- Hoidettava ei voi asua yksin
- Hoivatyö edellyttää päätoimista työpanosta
- Hoitaja ei voi olla ansiotyössä kodin ulkopuolella
- Muuta kunnan järjestämää tai myöntämää palvelua enintään 20 h/vko

Hengityshalvauspotilaiden tuki voidaan myöntää tätä korkeampana.

3.2 Lapset ja nuoret (0-17-vuotiaat)

Lasten ja nuorten omaishoidon tukeen ovat oikeutettuja vaikeasti vammaiset ja pitkäaikaissairaat, joiden hoito terveeseen samanikäiseen lapseen tai nuoreen verrattuna on erittäin vaativaa ja sitovaa. Asiantuntijaryhmässä tapahtuva arviointi tehdään kokonaisvaikutusten, ei yksittäisten kriteerien perusteella. Arvioinnissa huomioidaan lapsen ikätasoa vastaava päivittäisen hoivan, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan tarve. Lisäksi arvioidaan liikuntakykyä, kommunikaatiotaitoja sekä hoitotoimenpiteiden tarvetta.

Omaishoidon tukipäätös odottaa tarvittaessa niin kauan, kunnes mahdollinen lastensuojelun tarve on selvitetty. Omaishoidon tuki voidaan myöntää, jos lastensuojelun asiakkuus on avososaalityön tukitoimena.

Hoitoisuusluokka 1

Jatkuva hoidon tarve: tuki 408,09 euroa

- Hoidettava tarvitsee paljon hoitoa ja toisen henkilön apua esim. liikkumisessa, wc-käynneissä, peseytymisessä, pukeutumisessa, ruokailuissa ja lääkityksestä huolehtimisessa.
- Hoidon sitovuutta ja vaativuutta arvioitaessa kiinnitetään huomiota päivittäisten toimintojen lisäksi kommunikaatioon sekä valvonnan, ohjauksen ja erityisen vaativien hoitotoimenpiteiden tarpeeseen.
- Hoidettava ei säännöllisesti tarvitse vammasta tai sairaudesta johtuvaa hoitoa yöaikaan.
- Hoidettava voi olla lyhyen ajan yksin.
- Hoidettava ei pääsääntöisesti kykene liikkumaan itsenäisesti kodin ulkopuolella

Hoitoisuusluokka 2

Jatkuva ympärivuorokautisen hoidon tarve: tuki 600 euroa

- Hoivatyö on fyysisesti ja/tai psyykkisesti raskasta.
- Hoidettava tarvitsee runsaasti hoitoa ja toisen henkilön apua esim. liikkumisessa, wc-käynneissä, peseytymisessä, pukeutumisessa, ruokailuissa ja lääkityksestä huolehtimisessa.
- Hoidon sitovuutta ja vaativuutta arvioitaessa kiinnitetään huomiota päivittäisten toimintojen lisäksi kommunikaatioon sekä valvonnan, ohjauksen ja erityisen vaativien hoitotoimenpiteiden tarpeeseen.
- Hoidettava tarvitsee vammasta tai sairaudesta johtuvaa omaishoitajan työpanosta ja hoitovastuuta pääsääntöisesti ympäri vuorokauden
- Hoidettava voi olla lyhyen ajan yksin.

Tukea alentavat seikat:

- Kotiin annettua palvelua tai hoidettava viettää kodin ulkopuolella päivätoiminnassa, kuntoutuksessa tai muussa vastaavassa paikassa
- 20 - 30 h/viikko tuen määrä 500 euroa/kk
- yli 30 h/viikko tuen määrä 400 euroa/kk

Tukea ei vähennetä, jos asiakas ei koulun lisäksi käytä muita kodin ulkopuolisia palveluja, kuten aamu- tai iltapäivähoitoa.

Hoitoisuusluokka 3

Jatkuva ympärivuorokautisen hoidon tarve: tuki 900 euroa

- Hoidettavuus on lähes samaa tasoa kuin laitoshoidossa olevalla henkilöllä.
- Hoivatyö on fyysisesti ja/tai psyykkisesti erittäin raskasta.
- Hoidettava tarvitsee runsaasti hoitoa ja toisen henkilön apua esim. liikkumisessa, wc-käynneissä, peseytymisessä, pukeutumisessa, ruokailuissa ja lääkityksestä huolehtimisessa.

- Hoidon sitovuutta ja vaativuutta arvioitaessa kiinnitetään huomiota päivittäisten toimintojen lisäksi kommunikaatioon sekä valvonnan, ohjauksen ja erityisen vaativien hoitotoimenpiteiden tarpeeseen.
- Hoidettava tarvitsee hoitoa myös yöaikaan. Yöaikaan tarvittava hoito on toistuvaa ja jatkuvaluonteista.
- Hoidettavaa ei voi jättää yksin.

Tukea alentavat seikat

- Kotiin annettua palvelua taikka hoidettava viettää kodin ulkopuolella päivätoiminnassa, kuntoutuksessa tai muussa vastaavassa paikassa
- 20 - 30 h/viikko tuen määrä 800 euroa/kk
- yli 30 h/viikko tuen määrä 700 euroa/kk

Tukea ei vähennetä, jos asiakas ei koulun lisäksi käytä muita kodinulkopuolisia palveluja, kuten aamu-tai iltapäivähoitoa.

Hoitoisuusluokka 4

Korotettu omaishoidon tuki: 1 400 euroa

- Hoito korvaa laitoshoidon.
- Hoito on fyysisesti ja/tai psyykkisesti erittäin raskasta.
- Hoidettava tarvitsee ympärivuorokautista hoitoa ja toisen henkilön apua esim. liikkumisessa, wc-käynneissä, peseytymisessä, pukeutumisessa, ruokailuissa ja lääkityksestä huolehtimisessa.
- Hoidon sitovuutta ja vaativuutta arvioitaessa kiinnitetään huomiota päivittäisten toimintojen lisäksi kommunikaatioon sekä valvonnan ja erityisen vaativien hoitotoimenpiteiden tarpeeseen.
- Hoidettava tarvitsee hoitoa myös yöaikaan. Yöaikaan tarvittava hoito on toistuvaa ja jatkuvaluonteista.
- Hoivatyö edellyttää päätoimista työpanosta.
- Korkeinta hoitopalkkiota ei voida maksaa, jos hoitaja olisi samalta ajalta oikeutettu saamaan vuorotteluvapaalain 13 § mukaista vuorottelukorvausta
- Hoidettavaa ei voi jättää yksin.

Muuta kunnan järjestämää tai myöntämää palvelua enintään 20 h/viikko.

Hengityshalvauspotilaiden tuki voidaan myöntää tätä korkeampana

4. Vähimmäismäärää pienempi hoitopalkkio ja hoitopalkkion alentaminen

Hoitopalkkion vähimmäismäärä on asetuksen mukainen ja se tarkistetaan vuosittain. Palkkiota voidaan alentaa, jos siitä sovitaan omaishoitajan kanssa ja se johtuu hoitajan tilanteesta ja toivomuksesta, esim. hoitajan varhennettu vanhuuseläke tai työttömyyseläke yms.

Palkkioluokkia 2-3 voidaan alentaa, mikäli hoidettavan hoidon turvaaminen vaatii runsaasti sosiaali- ja/tai terveystalvetauja omaishoitajan hoidon lisäksi. Runsaiden palveluiden määrä on kerrottu hoitoisuusluokkien 2-4 kohdalla. Palkkioluokkiin tehtävät vähennykset arvioidaan

asiakaskohtaisesti. Palveluiden määrän lisäksi arvioidaan sitä, mitä tehtäviä omaishoitajan vastuulle jää ja voidaanko katsoa hänen kantavan päävastuun hoidosta.

5. Omaishoitajan asema, palkkion veronalaisuus ja terveystarkastus

Omaishoidon tuesta sopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Omaishoidon tuesta laaditaan hoitajan ja kunnan välille toimeksiantosopimus, jossa määritellään sopijapuolten oikeudet ja velvollisuudet.

Omaishoitajat ovat tapaturmalain 57 §:n 1 momentin mukaisen tapaturmavakuutuksen piirissä (Turva) hoitotyössä tapahtuvien tapaturmien osalta. Omaishoidon tuki saattaa vaikuttaa hoitajan saamiin etuuksiin. Hoitajan tulee itse tarkistaa (etuuden maksajalta) ennen sopimuksen tekoa tuen vaikutus.

Omaishoidosta maksettava hoitopalkkio on veronalaista tuloa, josta toimitetaan ennakonpidätys. Hoitajan tulee huolehtia verokortti omaishoidon tuen toimistoon tai palkkatoimistoon. Omaishoidon tuki on eläketurvaan oikeuttavaa tuloa ja omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaiassa.

Omaishoitajalla on oikeus terveystarkastukseen. Terveystarkastuksen toteuttaa kunta ja siitä tulee hoitajalle kutsu kotiin kahden vuoden kuluessa omaishoidontuen myöntämisestä. Terveystarkastus voidaan tehdä myös aikaisemmin.

6. Omaishoidon tuesta perittävät maksut

Omaishoidon tuen palkkion ohella myönnettyistä palveluista peritään normaalit sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain ja -asetuksen mukaiset sekä kunnan päättämät maksut.

6.1. Asiakasmaksut

- lakisääteinen omaishoidontuen vapaa 11,40 euroa / vuorokausi
- lyhytaikainen palveluasuminen 27 euroa / hoitopäivä
- lyhytaikainen laitoshoido 48,90 euroa / hoitopäivä, maksukaton täyttymisen jälkeen 22,50 euroa / hoitopäivä
- Lyhytaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen palveluseteliä käytettäessä omaishoidon tuen vapaaseen asiakkaan omavastuu määräytyy talokohtaisesti

7. Omaishoidon tuen määräaikaisuus

Omaishoidon tukea koskevat päätökset tehdään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa oleviksi. Päätös omaishoidon tuesta ja omaishoidon tuen sopimus tehdään kestoaltaan yhteneviksi.

Määräaikainen sopimus/päätös on mahdollinen silloin, kun hoidettavan hoidon järjestämisen tarve on määräaikainen (esim. raskaan hoito-/kuntoutusjakson aikana, hoidettavan toipuessa vaikeasta sairaudesta tai leikkauksesta) tai hoidon tarve on arvioitu määräaikaiseksi (odotettavissa hoidon

tarpeen muuttuminen/asiakkaan kuntoutuminen). Määräaikaisuuden päättyessä omaishoidon tukea voi hakea uudelleen, mikäli hoidon tarve jatkuu edelleen.

8. Omaishoidon tuen hoitopalkkion maksamisen keskeyttäminen ja päättyminen

Jos omaishoito keskeytyy tilapäisesti yllättäen hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, hoitopalkkion maksaminen keskeytetään kuukauden kuluttua. Esim. jos hoidettava joutuu sairaalaan lokakuun 15. päivä, keskeytyy oikeus hoitopalkkion saamiseen marraskuun 16. päivästä alkaen. Suunniteltujen sairaala- ja kuntoutusjaksojen (esim. suunniteltu leikkaus) ajalta omaishoidontuen palkkio katkaistaan hoitoyksikköön menopäivää seuraavasta päivästä. Mikäli hoidettava on sairaalasta/ tukikeskuksesta tms. kotikokeilussa tai kotilomilla, ei palkkiota tällaisilta ajoilta makseta.

Hoitajan sairastuessa tai suunnitellun toimenpiteen/sairasloman tullessa hoitajan tulee ottaa yhteyttä omaishoidon tuen toimistoon, jotta pystytään järjestämään hoidettavan väliaikainen hoito. Hoitajalle maksetaan omaishoidon tukea 9 arkipäivän (lauantait lasketaan arkipäiviksi) ajalta sairaslomatodistusta vastaan, jonka jälkeen palkkion maksaminen keskeytetään.

Hoidettavan muuttaessa pysyvästi asumispalveluyksikköön, omaishoidontuen maksaminen päättyy muuttoa edeltävään päivään. Määräajaksi tehty sopimus lakkaa ilman irtisanomista määräajan päätyttyä.

Kunta voi irtisanoa sopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Jos hoitaja irtisanoa sopimuksen, sopimus päättyy kuukauden kuluttua sopimuksen irtisanomisesta.

Irtisanomisajasta riippumatta sopimus voidaan purkaa välittömästi, jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai hoitajan terveydentilan tai turvallisuuden. Hoitajan terveydentilaan tai elämänhallintaan liittyvät ongelmat voivat olla peruste sopimuksen purkamiselle.

Muutto pois Tampereelta tai Orivedeltä tulee ilmoittaa välittömästi omaishoidon tukeen. Tuki on kuntakohtaisesti myönnettävä etuus ja muutto pois paikkakunnalta päättää omaishoidon tuen maksamisen. Omaishoidontuen saaja on velvollinen ilmoittamaan hoidettavan olosuhteiden muutoksista, omaishoitajan tilanteen muutoksista, hoidon tarpeen oleellisesta muuttumisesta, siirtymisestä pysyvästi tai tilapäisesti sosiaali- ja/tai terveydenhuollon julkiseen tai yksityiseen palveluyksikköön, jossa palvelut ovat saatavissa kyseisen yksikön toimesta tai muuhun päivittäiseen hoitoon. Aiheetta maksettu hoitopalkkio peritään takaisin.

9. Hoito- ja palvelusuunnitelma

Omaishoidon tuesta on aina laadittava hoito- ja palvelusuunnitelma yhdessä kunnan, hoitajan ja hoidettavan kanssa. Hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjataan ylös mistä asioista omaishoitaja huolehtii, mitä muita palveluita perheen tueksi on järjestetty ja suunnitelmaa vapaiden käytöstä. Hoito- ja palvelusuunnitelma liitetään omaishoitosopimukseen. Hoito- ja palvelusuunnitelma tarkistetaan tarvittaessa tai omaishoitotilanteen muuttuessa olennaisesti. Suunnitelma tarkistetaan myös hoidettavan tai hoitajan pyynnöstä.

10. Omaishoitajan vapaapäivät ja hoidettavan hoidon järjestäminen

Kunnan kanssa omaishoidon tuen sopimuksen tehneellä henkilöllä on oikeus pitää kolme vuorokautta vapaata sellaista kalenterikuukautta kohti, jolloin hän yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin on sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Vapaita kertyy kaksi vuorokautta niiltä kalenterikuukausilta, jolloin omaishoidettava on ollut kodin ulkopuolisessa hoidossa yli viiden päivän ajan. Omaishoidon tuen lakisääteisten vapaiden käyttöä ei huomioida vapaita vähentävänä hoitona. Kunta ja omaishoitaja voivat sopia, että tarvittaessa lakisääteisen vapaan vuorokauden voi pitää useampana alle vuorokauden pituisena jaksone. Lakisääteisen vapaan voi jakaa korkeintaan neljään kuuden tunnin jaksoon riippuen tavasta ja paikasta, jossa vapaa on järjestetty. Viime sijassa kunta määrittää voidaanko vapaita jakaa.

Omaishoitajan jaksamisen kannalta on suotavaa, että vapaat pidetään säännöllisesti. Vapaat on käytettävä kalenterivuoden aikana eikä käyttämättömiä vapaita hyvitetä. Vapaita ei voi pitää ennakoon ilman erityistä syytä ja ilman, että asiasta on sovittu asiakasohjaajan kanssa. Lakisääteisten vapaiden aikana hoidon järjestelyyn vaikuttaa kunnan käytössä olevat hoitovaihtoehdot. Viimesijassa kunta päättää siitä, miten hoito järjestetään omaishoitajan vapaiden aikana. Hoitojärjestelyistä sovitaan aina omaishoidon tuen asiakasohjaajan kanssa. Hoitojärjestelyistä päätettäessä käytetään yksilökohtaista harkintaa. Asiakasta ohjeistetaan sopimaan etukäteen asiakasohjaajan kanssa vapaan pitämisestä ja sen aikaisesta hoitojärjestelystä. Omaishoitajan vastuulla on informoida hoitopaikkaa asiakkaan tarvitsemasta hoidosta ja valvonnasta, ja huolehtia, että mukana on lääkkeiden lisäksi ajantasainen lääkeohjekortti, jossa lukee myös kaikki tarvittavat lääkkeet. Mitään rajoitustoimenpiteitä (esim. sängynlaitojen nostaminen) ei hoitopaikoissa voida toteuttaa, jollei niihin ole lääketieteellisiä perusteita ja kirjausta potilastietojärjestelmässä.

Asiakas voi itse valita, käyttääkö lakisääteiset vapaansa palvelutalossa ympärivuorokautisena hoitona, leiritoimintana, perhehoitona, päivätoimintana, sijaishoitajaa käyttäen vai kotiin annettavana palveluna palvelusetelillä. Asiakasohjaaja myöntää palvelusetelit ja tekee pääsääntöisesti varaukset ympärivuorokautiseen hoitoon.

10.1 Lakisääteiset vapaapäivät ympärivuorokautisessa hoidossa

Lakisääteiset vapaat järjestetään ympärivuorokautisesti palvelutaloissa tai perhehoidossa. Tampereen kaupungilla on sopimus usean palvelutalon kanssa, joissa omaishoitajan vapaan aikainen omaishoidettavan hoito on mahdollista järjestää. Lisäksi kaupungilla on perhehoitajia, joiden omaan kotiin voi mennä omaishoidon tuen vapaiden ajaksi. Mahdollisuuksien mukaan osa perhehoitajista voi tulla myös omaishoidettavan kotiin. Perhehoitajat ovat suorittaneet kunnan järjestämän ennakkovalmennuksen. Perhehoidon järjestämisen lähtökohtana ovat henkilön yksilölliset tarpeet ja omaishoidettavan on mahdollisuus osallistua perhehoitoperheen arkeen.

Hoitolaitoksissa meno- ja lähtöpäivä lasketaan yhdeksi vapaapäiväksi esim. perjantaina meno klo 13 - maanantaina lähtö klo 13 = 3 omaishoidon vapaata. Yhden vuorokauden hoito eli yhden lakisääteisen vapaan käyttö sisältää hoidettavalle ympärivuorokautisen hoidon palvelutalossa sekä ruokailut. Mukaan otetaan omat lääkkeet ja henkilökohtaiset apuvälineet. Lakisääteisen vapaan käytöstä palvelutalossa tai muussa hoitolaitoksessa hoidettava maksaa omaishoidon lakisääteisen vapaan asiakasmaksun verran.

10.2 Vuorokautta lyhemmät ja palvelusetelillä järjestettävät lakisääteiset vapaat

Palveluseteli on vaihtoehto niille asiakkaille, jotka eivät pidä lakisääteistä vapaata täysinä vuorokausina esim. palvelutaloissa. Omaishoitaja voi itse päättää pitääkö hän lakisääteiset vapaansa ympärivuorokautisesti vai käyttääkö hän palveluseteleitä. Palveluseteleitä voidaan käyttää hoitajan palkkaamiseksi kotiin niin moneksi tunniksi kuin asiakkaan valitsema palveluntuottaja palvelua antaa tai setelillä voi ostaa palvelua päivätoimintakeskuksesta. Palvelusetelin arvo on sata euroa ja yksi seteli vastaa yhtä lakisääteistä vapaapäivää. Asiakas valitsee palveluntuottajan kaupungin ylläpitämästä luettelosta.

Kotiin annettava palvelusetelillä järjestettävä palvelu sisältää omaishoidon tuen asiakkaalle kotiin annettavan hoidon ja huolenpidon hoitajan poissa ollessa. Kotona annettavaan hoitoon kuuluvat henkilökohtainen hoiva- ja huolenpito, terveyden- ja sairaanhoidolliset toimenpiteet, ruokailu, tarvittaessa ruuan valmistukseen liittyvät asiat, liikkumisessa avustaminen sekä vaatehuoltoon liittyvät asiat. Asiakasta tuetaan sosiaaliseen kanssakäymiseen, ihmissuhteisiin, virkistykseen ja harrastuksiin liittyvissä tilanteissa. Vapaan aikainen hoito kohdistuu vain omaishoidettavaan, ei esimerkiksi perheen muihin lapsiin tai siivoukseen. Hoitaja tilaa itse palvelun palveluntuottajalta saatuaan setelin omaishoidon tukitoimistosta.

Palvelusetelillä ostettavassa päivätoiminnassa päivätoimintakeskuksessa huolehditaan asiakkaan henkilökohtaisesta hoivasta ja huolenpidosta, terveydellisistä ja sairaanhoidollisista toimenpiteistä, ruokailusta ja liikkumisessa avustamisesta. Asiakasta tuetaan päivätoimintakeskuksessa sosiaaliseen kanssakäymiseen, ihmissuhteisiin, virkistykseen ja harrastuksiin liittyvissä tilanteissa. Hoitaja varaa päivätoimintapaikan itse saatuaan setelin omaishoidon tukitoimistosta.

10.3 Omaishoidon lakisääteisen vapaan käyttö sijaishoitona

Kunta voi järjestää omaishoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä omaishoidon tukea koskevassa laissa säädetyt edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta. Lisäksi edellytyksenä on, että järjestely toteutetaan ottamalla huomioon hoidettavan henkilön mielipide ja että järjestely arvioidaan hoidettavan henkilön edun mukaisesti. Omaishoitaja hankkii itse heille soveltuvan sijaishoitajan, jonka kanssa toimeksiantosopimus tehdään. Viime kädessä kunta voi ratkaista, katsotaanko sijaishoito perheelle soveltuvaksi vapaiden käyttömuodoksi.

Omaishoitaja ja sijaishoitaja voivat keskenään sopia vapaan jakamisesta lyhyemmiksi ajoiksi tai pitää pidemmän jakson kerrallaan. Sijaishoitaja täyttää tuntiilistaa toteutuneista hoitopäivistä puolivuositain ja palauttaa sen omaishoidontukeen tammikuun ja heinäkuun 10. päivään mennessä. Toimeksiantosopimus tehdään toistaiseksi voimassa olevaksi, paitsi niissä tilanteissa, joissa omaishoidontuki on myönnetty määräaikaisesti. Sijaishoitajalle maksetaan toimeksiantosopimuksen mukainen palkkio kuukausittain ja myös sijaishoitajaa koskevat samat irtisanomisajat kuin omaishoitajaa. Mikäli sijaishoitaja laiminlyö velvoitteensa (hoidettavan hoito ja/tai tuntiilistan palautus), voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa.

10.4 Hoitajan terveydentilasta huolehtiminen

Kunta voi antaa omaishoitajalle enintään 10 ylimääräistä palveluseteliä vuoden aikana hoitajan oman terveydentilan hoitamista varten. Näin pyritään mahdollistamaan ja tukemaan omaishoitajan oman terveytensä hoitamista ja hyvinvointia. Palveluseteliä voi pyytää mm. lääkärin tai sairaanhoitajan vastaanotolla käyntiä varten. Palveluseteliä ei ole tarkoitettu esimerkiksi hierontaa tai fysioterapiassa käyntiä varten. Palveluseteleistä sovitaan aina erikseen omaishoidon asiakasohjaajan kanssa.

Omaishoitaja on velvollinen ilmoittamaan omaishoidontukeen terveydentilassaan tapahtuneista olennaisista muutoksista. Omaishoidontuen asiakasohjaajat voivat pyytää lääkärinlausunnon tai muun selvityksen hoitajan terveydentilasta tarvittaessa, jolloin omaishoitaja on velvollinen sen toimittamaan. Pyydettyjen asiakirjojen toimittamatta jättäminen voi johtaa omaishoidontuen irtisanomiseen tai hylkäävään päätökseen uudella hakijalla.

11. Omaishoitajalle annettava tuki ja ohjaus

Hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjataan omaishoitajan tekemää hoitotyötä tukevat palvelut. Lain edellyttämien sosiaalihuollon palvelujen lisäksi voidaan käyttää myös muita tukimuotoja tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan.

Hoito- ja palvelusuunnitelmaan merkitään tai oman asiakasohjaajan kanssa myöhemmin sovitaan, miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana. Omaishoitotilanteet ovat aina yksilöllisiä ja niiden kesto voi vaihdella suuresti. Omaishoitotilanne muuttuu hoidettavan ja hoitajan toimintakyvyn ja voimavarojen muuttuessa. Omaishoidon tuen sisältö tulisi sopeuttaa näihin muutoksiin. Hoitaja on velvollinen ilmoittamaan omaishoidon asiakasohjaajalle muuttuneesta tilanteesta. Muuttunut tilanne voi koskea mm hoidettavan hoitoisuutta, hoitajan omaa terveyttä ja kykyä hoitaa tai palveluiden käyttöä ja määrää.

Jokaiselle omaishoitajalle ja hoidettavalle on osoitettu asiakasohjaaja. Asiakasohjaajan työhön kuuluu asiakkaiden neuvominen ja ohjaaminen omaishoidontuen piiriin kuuluvissa asioissa. Asiakkaat tarvitsevat apua mm. vapaiden järjestämisessä ja äkillisissä sairastapauksissa. Tarvittaessa järjestetään hoitajan jaksamista tukevia kotikäyntejä. Yhteistyötä tehdään eri palveluntuottajien kanssa, millä mahdollistetaan omaishoidon tuen asiakkaiden laadukkaat vapaiden käyttömahdollisuudet. Mikäli omaishoitaja sairastuu akuutisti eikä perheen lähipiiristä löydy henkilöä, joka voisi hoidettavasta huolehtia, otetaan omaishoidettava tarvittaessa mukaan Acutaan, josta käsin voidaan hänelle järjestää sopivaa tilapäistä hoitopaikkaa.

Omaishoidettavan on mahdollista käyttää omaishoidon tuen lisäksi kunnan muita palveluita, kuten vammaispalveluita tai kotihoidon palveluja. Näiden palveluiden käytöstä tulee keskustella omaishoidon asiakasohjaajan kanssa, koska niiden määrällä voi olla vaikutusta omaishoidon tukeen.

Kotitori ja alueelliset lähitorit antavat yleistä ohjausta ja neuvontaa kotona asumista tukevilla palveluilla sekä julkisissa että yksityisissä palveluissa.

Asiaa koskevat säädökset ja päätökset

Laki omaishoidon tuesta (937/2005) (511/2016)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, asiakaslaki (812/2000)

Asiakasmaksulaki (939/2005)

Hallintolaki (434/2003)

Sosiaalihuoltolaki (1365/1993)

Tapaturmavakuutuslaki (608/1948)

Kunnallinen viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki (549/2003)

Työsopimuslaki (55/2001)

Lastensuojelulaki (417/2007)

Sosiaali- ja terveyslautakunta 14.6.2006, 82 §

Lasten ja nuorten palvelujen lautakunta 4.12.2008, 154 §

Lasten ja nuorten palvelujen lautakunta 12.4.2012
Ikäihmisten palvelujen lautakunta 19.8.2015 79 §
Sosiaali- ja terveyslautakunta 18.1.2018